

מקודשת לי לאחר שיחלוץ לך יבמיןך — אינה מקודשת, משום שזה דבר שלא בא לעולם.

ואי רבי עקיבא היא — מדוע לא ליתפסי בה קדושי לאחר שיחלוץ לה!

דחא שמעינן ליה לרבי עקיבא, דאמר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם!

דתנן: אשה שאמרה לבעלה: קונם שאני צג-א עושה לפיך, היינו: מעשה ידי שאעשה הרי הם אסורים עליך כהקדש, מליהנות בהם [קונם: כינוי הוא לקרבן, והוא לשון שנודרים בו] —

הרי הבעל אין צריך להפר לה, כי גם בלא הפרתו, אין נדרה חל, כיון שמשועבדת היא לו למעשה ידיה, והרי זה כמי שאומר לחבירו: פירות שלך יהיו אסורים עליך בקונם, שאין הנדר חל, הואיל ואין הפירות של הנודר.

רבי עקיבא אומר: יפר הבעל!

יכול, וצריך הוא להפר, כי אף על גב שמשועבדת לו האשה למעשה ידיים, יש לחוש שמא תעדיף עליו האשה את מעשה ידיה, יותר מן הראוי לו.

ואת העודף היא יכולה לאסור על בעלה, היות ואינה משועבדת לעשות לו אלא כפי השיעור שקבעו חכמים [ומפורש במסכת כתובות].⁽¹⁾

אי לאו דדלאי לך חספא, אם לא שהגבהתי עבורך חרס מקרקעית הים [רבינו תם] —

מי משכחת מרגניתא תותיה?! וכי היית מוצא בעצמך את המרגלית המונחת תחתיו.

כלומר, אם לא שגיליתי לך שאין קדושין תופסין ביבמה, לא היית יודע טעמה האמיתי של המשנה. אלא היית אומר שכל העושה מעשה קנין שחלותו היא לאחר זמן לא חל הקנין, אפילו אם ביכלתו להחיל את חלות הקנין מידית.⁽¹²⁾

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: אי לאו דקלפך גברא רבה [אם לא ששיבח רבי ינאי שהוא אדם גדול את דבריך], הוה אמינא לך אנא, הייתי אומר לך אני, אין ראיתך ראייה, היות ומתנתיין זאת [אשר הוכחת ממה ששנינו בה, לאחר שיחלוץ לך יבמיןך אינה מקודשת משום דהוה דבר שלא בא לעולם], שאין קדושין תופסין ביבמה לשוק — רבי עקיבא היא, דאמר: אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. ובכלל זה יבמה לשוק, שהיא מחייבי לאוין.

אבל לדעת חכמים — אף ביבמה תופסין קדושין!

ותמהה הגמרא על פירושו של ריש לקיש במשנה:

ואי משנה זו לדברי רבי עקיבא היא שנויה, תיקשי מה ששנינו בה:

כי אמר לה המקדש למתקדשת: הרי את

ולא יבמה.

1. כתבו התוספות על פי הגמרא בכתובות, שמחלוקת תנא קמא ורבי עקיבא היא, אם

12. כן פירש רש"י, וביאור דבריו הוא, כי מאחר שאמר לאחר שיחלוץ לך יבמיןך, חשובה אשה זו כמי שלא באה לעולם, לפי שהוא קידש חלוצה

ומוכח מכאן, שעל אף שעדיין לא עשתה האשה כלום, ואין מעשי ידיה בעולם, בכל זאת יכולה היא לאסור אותם בקונם.

כי לדעת רבי עקיבא, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

ואם כן, אי אפשר לפרש את המשנה "המקדש את האשה" כרבי עקיבא, הואיל ולשיטתו, כל אלו השנויות במשנה מקודשות הן, אף שהן "דבר שלא בא לעולם".⁽²⁾

ומשנינן: **הא איתמר עלה: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: באומרת האשה "יקדשו ידי לעושיהם", לקדוש ברוך הוא, שעשאן.**

כלומר, אוסרת היא על הבעל את ההנאה מידיה, היות ידיים — **איתנהו בעלמא** [קיימים הם בעולם] ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם.

ומאחר שנדחית הראיה שרבי עקיבא סובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, שוב יכולים אנו לפרש את המשנה ששנינו בה אין קדושין תופסין ביבמה, והמקדשה קודם

שתחלוץ הרי זה כמקדש דבר שלא בא לעולם — כרבי עקיבא, הסובר שאין קדושין תופסין ביבמה.

ופלוגא, רב הונא בריה דרב יהושע, המפרש את דברי רבי עקיבא כדעת הסובר שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם —

חולק הוא על **דרב נחמן בר יצחק**, הסובר בדעת רבי עקיבא שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

דאמר רב נחמן בר יצחק: רב הונא — הסובר שלרבי עקיבא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כדמפרש ואזיל —

סובר **ברב**, ממנו למד רב הונא את שיטתו.

ורב כרבי ינאי, ורבי ינאי כרבי חייא, ורבי חייא כרבי, ורבי כרבי מאיר, ורבי מאיר כרבי אליעזר בן יעקב, ורבי אליעזר בן יעקב כרבי עקיבא —

דאמר רבי עקיבא — אדם מקנה דבר שלא בא לעולם!⁽³⁾

3. כתב רש"י שכל השנויים כאן — מרבי עקיבא עד רב הונא — חיו דור אחרי דור וכל אחד מסר לזה שלאחריו, רבי עקיבא מסר לרבי אליעזר בן יעקב ורבי אליעזר בן יעקב לרבי מאיר, ורבי מאיר לרבי ינאי, ורבי ינאי לרב, ורב לרב הונא.

ובשו"ת חוות יאיר סימן צ"ד [ציינו רבינו עקיבא איגר בגליונו] תמה על דברי רש"י אלו: כי רבי מאיר עצמו למד אצל רבי עקיבא [כמבואר בעירובין יג א] ולא היה זקוק לרבי אליעזר בן יעקב שבינתיים, וכן רב לא הוצרך

העדפה שדוחקת האשה את עצמה להוסיף על השיעור הראוי לה [העדפה על ידי הדחק] הרי היא של הבעל או של האשה, שלדעת תנא קמא, אף העדפה שעל ידי הדחק של הבעל הוא, ואינה יכולה לאוסרו עליו, ואילו לדעת רבי עקיבא "העדפה על ידי הדחק" של האשה הוא.

2. אף חכמים שבאותה משנה "קונם שאני עושה לפיך", סוברים שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם [תוספות ורש"י], אלא שאנו איננו צריכים אלא לדעתו של רבי עקיבא.

קודם שחזר בו המוכר, אין יכול המוכר להוציא מן הלוקח את מה שאכל, שהרי כל זמן שלא חזר בו, מחל על אכילתו של הלוקח, ואף על פי שבטעות מחל, שהרי לא היה יודע שיכול לחזור בו, מחילה היא. (4)

רב — היכן מצינו שסובר כך?

דאמר רב הונא אמר רב: האומר לחברו: שדה זו שאני לוקח [עומד ליקח] — לכשאקחנה, קנויה לך מעכשיו (5) — הרי זה קנה.

אף כי בשעה שמכר את השדה לא היתה השדה שלו שיוכל למוכרה, והרי זה כמקנה דבר שלא בא לעולם.

רב כרבי ינאי, ורבי ינאי כרבי חייא —

דרבי ינאי הוה ליה אריסא, דהוה מיתתי ליה כנתא כלי מלא דפירי, כל מעלי שבתא [אריסו של רבי ינאי היה רגיל להביא לרבי ינאי כלי עם פירות מן השדה בכל ערב שבת].

החוא יומא נגה ליה ולא אתא [באחד מערבי שבתות התמהמה האריס], והיה חשש שיגיע בשבת, ולא יוכל רבי ינאי להפריש מהפירות תרומות ומעשרות, שאין מעשרין בשבת.

ועתה מפרשת הגמרא את המקור לדברי רב נחמן בר יצחק בשיטת כל אלו, שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

רב הונא — מאי היא? היכן מצינו שסובר כך?

דאיתמר: המוכר פירות דקל — שעדיין לא באו לעולם — לחברו:

אמר רב הונא: חל הקנין — כשיבואו הפירות לעולם.

ולפיכך: **עד שלא באו לעולם** — יכול לחזור בו, שהרי עדיין לא חל הקנין.

אבל **משבאו לעולם** חל הקנין, ושוב אין יכול לחזור בו.

ורב נחמן אמר: אף משבאו לעולם יכול לחזור בו, כי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ולא חל קנינו.

אמר רב נחמן: אף שאני סבור שהמוכר יכול לחזור בו אף משבאו לעולם, מכל מקום —

מודינא: דאי שמיט ואכיל — לא מפקינן מיניה!

מודה אני, שאם אכל הלוקח מן הפירות

מקנה דבר שלא בא לעולם, אינו צריך לומר "מעכשיו", כי לשיטתו דבר שלא בא לעולם כדבר שבא לעולם דמי!?

וביאר רבינו תם: סתם קנין שדה הוא בחליפין או בשטר וחזקה. לפי שהכסף אינו קונה במקום שכותבין שטר [בסתם, אלא אם כן פירש], והואיל והוא מקנה את השדה לאחר זמן [לכשאקחנה], הרי "כלה קנינו" [בחליפין וחזקה

לרבי ינאי ורבי חייא שבינו לבין רבי, כי רב עצמו שימש את רבי, כדאיתא בחולין קלז ב.

4. נתבאר על פי רש"י בבא מציעא סו ב.

5. הקשו התוספות: למה לי "מעכשיו", והרי כשם שאם הקנה דבר שבא לעולם אינו צריך לומר "מעכשיו", הוא הדין למאן דאמר אדם

שקל רבי ינאי פירות טבל שלו, ועשר מפירי דביתהו — עליהו.

נטל רבי ינאי מפירות טבל שבידו ועישר על הפירות של האריס, שעתיד להביאם לו, ועדיין הם בידי האריס.

אתא רבי ינאי לקמיה דרבי חייא, לשאול אם הועיל מעשרו, שהרי זה כמקנה דבר שלא בא לעולם, כיון שהיום אינו יכול לעשר את פירותיו של האריס.⁽⁶⁾

אמר ליה רבי חייא לרבי ינאי: שפיר עבדת שעישרת, אף שהוא דבר שלא בא לעולם!

משום דתניא: כתיב "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה. ואכלת לפני ה' אלהיך, מעשר דגנך תירושך ויצהרך — למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים".

"כל הימים" — אלו שבתות וימים טובים! הוי למד להזהר, שלא ייבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל, אלא תקנהו.

והרי למאי הלכתא, לאיזה ענין בא הכתוב להזהירך שלא תבטל עונג שבת מפני תיקון הטבל?

אילימא לעשורי בשבת ומיכל [כדי לאכול], ולא תחוש משום איסור הגבהת תרומות ומעשרות בשבת?

וכי איצטריך קרא למישרי טלטול⁽⁷⁾ דרבנן?

הרי איסור הגבהת תרומות ומעשרות ביום טוב אינו אלא שבות דרבנן, שהוא מעין מלאכת "מתקן מנא" [תיקון כלי], ואין צריך הכתוב להתירו!

בקנין חליפין, "מעכשיו".

6. נתבאר על פי פירושו של רש"י, אבל התוספות חלקו עליו, ופירשו באופן אחר, ויתבאר בהערה שבעמוד הבא.

והקשה רבי עקיבא איגר, לדעת הפוסקים "התורם משלו על של חבירו אין צריך דעת", אם כן אכן יכול היה רבי ינאי לעשר אף היום מפירותיו על פירותיו של האריס, ולמה נקרא זה דבר שלא בא לעולם.

ועיין בקובץ הערות מה שהביא בשם הגר"ח לתרץ.

7. כתב רבינו עקיבא איגר: וצ"ע לשון "טלטול דרבנן", והוה ליה למימר: "מתקן דרבנן", וראה מה שכתב בזה בערוך לנר.

כלה הוא מיד, ובשטר כשנקרע או נאבד, ואין הקנין מועיל אף אילו היה זה דבר שבא לעולם, ולכן צריך שיאמר "מעכשיו", כי באופן זה מועיל הקנין, ואין כאן משום "כלה קנינו".

אבל במשנה ד"התקדשי לי" אין צריך לומר "מעכשיו", אף שמקדש את האשה לאחר זמן, כי הואיל ובכסף הוא מקדש, אין כאן משום "כלה קנינו", הואיל ושעבוד המעות קיים לעולם.

ובספר "מגלת ספר" בפרשת תולדות הביא לפרש על פי המבואר בדברי התוספות הנוכחים, שהקונה בקנין חליפין לאחר זמן אין קנינו מועיל אם לא אמר "מעכשיו", דזה הוא מה שאמר יעקב לעשו "מכרה כיום את בכורתך לי", ועל פי המבואר בספורנו שם, שיעקב קנה את הבכורה מעשו בקנין חליפין, וזה הוא שאמר יעקב: מכרה "כיום", כלומר: מכור לי את ירושת הבכורה שלך — לכשימות יצחק —